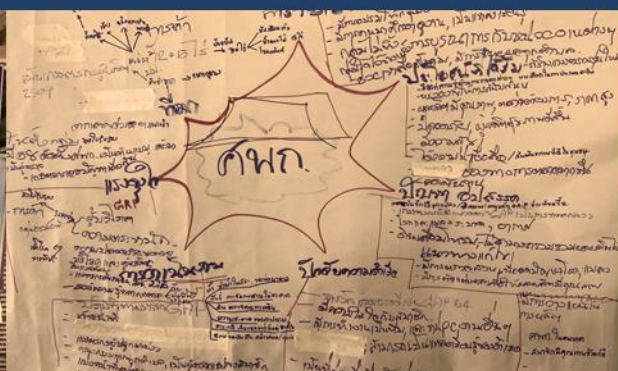

เกษตร ปลอดภัย

25
63

ถอดบทเรียน คพก. อำเภอลำดวย

KM
TEAM

สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
Agricultural of Extension Prachuap Khiri Khan

คำนำ

การถอดบทเรียนครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการความรู้ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อรวบรวมแนวคิด วิธีการ กระบวนการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) การถอดบทเรียนครั้งนี้ เน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเกษตรกรต้นแบบ คณะกรรมการ ศพก. และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในเชิงประสบการณ์ที่ผ่านมา ทำให้ได้ทราบถึงวิธีการผลิต แนวคิด และ แรงจูงใจในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย

สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าองค์ความรู้เรื่องการผลิตมะม่วงเพื่อการส่งออกตามระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) ของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะเป็นแนวทาง และสร้างแรงจูงใจในการในการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ให้แก่เกษตรกรหรือผู้ที่สนใจเพื่อนำไปปรับใช้ในโอกาสต่อไป

สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กรกฎาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

	หน้า
๑. ข้อมูล ศพก. ที่ถอดบทเรียน “เกษตรปลอดภัย”	๑
๒. ถอดบทเรียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๓ “เกษตรปลอดภัย”	๑
๓. ภาคผนวก	๕
- ภาพกิจกรรม	๖
- รายชื่อผู้ร่วมถอดบทเรียน	๗
- รายชื่อผู้ให้ข้อมูล	๗

ข้อมูล ศพก. ที่ถอดบทเรียน “เกษตรปลอดภัย”

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอสามร้อยยอด

สินค้าหลัก : มะม่วง

พื้นที่เป้าหมาย : ๔๐,๕๓๓ ไร่

เกษตรกรเป้าหมาย : ๑,๔๙๑ ราย

สถานที่ตั้ง : บ้านเลขที่ ๗ บ้านหนองไพรวัลย์ หมู่ที่ ๖ ตำบลศาลาลัย
อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พิกัด : latitude ๙๙.๘๓๕๖๙ longitude ๑๒.๒๗๓๗๖

ชื่อเกษตรกรต้นแบบ : นายพิธิ ทองสวัสดิ์ อายุ ๗๓ ปี

เบอร์โทรศัพท์ : ๐๘๙-๙๑๒๖๐๔๕

แนวทางการพัฒนา : เพิ่มคุณภาพผลผลิตมะม่วงเพื่อการส่งออก
โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตตาม
ระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP)

จุดเด่นของศูนย์เรียนรู้ : การใช้เทคโนโลยีตามระบบการเกษตรที่ดีที่เหมาะสม
(GAP) ในการผลิตมะม่วง

- หลักสูตรการเรียนรู้ :
๑. การเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) มะม่วง
 ๒. การพัฒนาระบบการให้น้ำ “การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า
 ๓. การปรับปรุงบำรุงดิน
 ๔. การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน
 ๕. การกระจายการผลิตโดยการทยอยตัดแต่งกิ่ง

องค์ความรู้ : ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ปี ๒๕๖๓
“เกษตรปลอดภัย”

ประวัติความเป็นมา

นายพิธิ ทองสวัสดิ์ เริ่มทำการเกษตรโดยการปลูกสับปะรด ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๙ แต่ประสบปัญหา
ราคาสับปะรดตกต่ำ จนราคาผลผลิตสับปะรดเหลือเพียง ๐.๒๐ บาทต่อกิโลกรัม จึงเป็นจุดเปลี่ยนในการทำ
การเกษตรเพื่อหาพืชทางเลือกที่ได้ผลตอบแทนดีกว่า โดยปี พ.ศ.๒๕๑๒ เริ่มมีความสนใจปลูกมะม่วง จึงไปหาแหล่ง
พันธุ์มะม่วงจากจังหวัดนครปฐม และนำมามะม่วงหลากหลายพันธุ์มาปลูกในพื้นที่ ๕ ไร่ ประกอบด้วย พันธุ์หนึ่ง
กลางวัน พันธุ์อรุณรังค์ พันธุ์ทองดำ พันธุ์เขียวเสวย พันธุ์แก้วทอง/แก้วกลม เป็นต้น ต่อมาจึงเริ่มปลูกมะม่วงพันธุ์
น้ำดอกไม้ เบอร์ ๔ เนื่องจากเป็นพันธุ์มะม่วงซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดยุโรปและเอเชีย โดยเฉพาะตลาดยุโรปจะ
นิยมบริโภคมะม่วงที่มีรสชาติไม่หวานจัด อีกทั้งยังชอบผลไม้ที่มีกากใย ซึ่งมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ เบอร์ ๔ ตอบโจทย์
ความต้องการของตลาด แต่การปลูกมะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้ เบอร์ ๔ นั้น มีข้อจำกัด คือ ให้ผลผลิตยาก และต้องดูแล
อย่างดี ต้องห่อผลเพื่อเพิ่มคุณภาพ ให้ผลที่สวยงามไม่มีตำหนิ จึงหาพันธุ์มะม่วงอื่นที่ให้ผลเร็ว ไม่ต้องห่อ มาปลูกเพิ่ม

ด้วย คือ มะม่วงพันธุ์โชคอนันต์ และพันธุ์มันเดือนเก้ เป็นพันธุ์ที่ให้ผลผลิตง่ายและไม่ต้องห่อ ปัจจุบัน นายพิธิ ทองสวัสดิ์ มีพื้นที่ปลูกมะม่วง รวม ๓๐ ไร่ เป็นพันธุ์น้ำดอกไม้ เบอร์ ๔ จำนวน ๑๕ ไร่ พันธุ์มันเดือน เก้ จำนวน ๑๐ ไร่ และพันธุ์โชคอนันต์ จำนวน ๕ ไร่ โดยนายพิธิ ทองสวัสดิ์ การผลิตมะม่วง โดยใช้หลักการปฏิบัติทางการ เกษตรที่ดี และเหมาะสม เพื่อให้ได้ผลผลิตมะม่วงที่ปลอดภัยทั้งต่อผู้ผลิตเองและผู้บริโภค ถือได้ว่าเป็นเกษตรกร ต้นแบบด้านการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐาน

จนกระทั่งในปี พ.ศ.๒๕๕๘ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ได้เริ่มจัดตั้งศูนย์ เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนที่ เกิดจากปัญหาของชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชนได้ ซึ่งนายพิธิ ทองสวัสดิ์ เป็นเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ และมีองค์ความรู้เด่นด้านการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) พืช มะม่วง จึงเริ่มดำเนินการคัดเลือก/สรรหาสมาชิกจากเกษตรกรที่เคยเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกมะม่วง หรือกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน มาร่วมเป็นคณะกรรมการ ศพก. ซึ่งการแต่งตั้งคณะกรรมการ ศพก. ได้พิจารณาคัดเลือกผู้เป็นกรรมการจาก ทุกตำบล (ยกเว้น ต.สามร้อยยอด) รวมทั้งเปิดรับเกษตรกรอื่นที่สนใจ หรือเป็นเกษตรกรอาสาต่าง ๆ ร่วมเป็น สมาชิก ศพก. ด้วย สมาชิกกลุ่ม ศพก.ส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง เคยร่วมดำเนินการร่วมกันรูปแบบกลุ่ม จากกลุ่มธรรมชาติ จนยกระดับ เป็นวิสาหกิจชุมชนมะม่วงบ้านหนองไผ่วัลย์ และได้กำหนดหลักสูตร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของ ศพก. โดยกำหนดหลักสูตรเรียนรู้จากองค์ความรู้ที่มีและประสบความสำเร็จ คือ “การผลิตมะม่วงคุณภาพเพื่อการส่งออก” สำหรับการบริหารจัดการภายใน ศพก. ได้หลักในการดำเนินการ ดังนี้

- ฝึกให้สมาชิกสามารถเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรได้
- มอบหมายภารกิจ/ความรับผิดชอบ กรณีประธาน ศพก. มีภารกิจอื่น เช่น

ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายวิชาการ เป็นต้น

- มีการประชุมคณะกรรมการกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ หากประธาน ศพก.ติดภารกิจ หรือไม่สามารถ ดำเนินการได้ สามารถดำเนินการกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง
- เชื่อมโยงการทำงานร่วมกันกับกลุ่มเครือข่ายอื่น แรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย

แรงจูงใจในการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย

นายพิธิ ทองสวัสดิ์ ปลูกมะม่วงจำนวนมาก ประกอบกับช่วงที่ผลผลิตออกมากจนล้นตลาด จึงคิด หาแนวทางจัดการผลผลิตอย่างไรให้ขายได้ จนกระทั่งปรึกษาเจ้าหน้าที่เกษตร ณ ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล (ศบกต.) ได้ให้ความรู้และแนะนำการผลิตมะม่วงด้วยมาตรฐาน GAP จึงเกิดแรงจูงใจในการทำเกษตร ปลอดภัย และได้ส่งใบสมัครเพื่อขอรับรองแหล่งผลิตพืช GAP อยู่หลายครั้ง แต่ยังไม่ผ่าน จึงหาความรู้เพิ่มเติม โดย เข้าร่วมฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านการผลิตมะม่วงกับสมาคมชาวสวนมะม่วงไทย รวมทั้งได้รับคำแนะนำการห่อ ผลผลิตมะม่วงเพื่อให้ได้ผลผลิตสวยงาม มีคุณภาพ จาก นายต้อย ตั้งวิชัย เกษตรกรต้นแบบการผลิตมะม่วงเพื่อการ ส่งออกอำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จนกระทั่งปี ๒๕๔๐ จึงได้รับใบรับรองแหล่งผลิตพืช GAP (มะม่วง) โดยกรมวิชาการเกษตร (สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๗ จังหวัดสุราษฎร์ธานี) และในปี ๒๕๕๔ กรมวิชาการเกษตร โดยสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๗ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ส่งนายพิธิ ทองสวัสดิ์ เป็น เกษตรกรดีเด่น สาขา GAP (มะม่วง) และได้รับรางวัลชนะเลิศของเขตที่ ๗ เป็นคนแรก ซึ่งเป็นความภาคภูมิใจ

แรงจูงใจสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ การตระหนักถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม การผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและได้มาตรฐานจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยนายพิธิ กล่าวว่า “GAP มะม่วง เป็นการ ดำเนินการเพื่อการค้า ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค ที่ต้องการบริโภคอาหารที่สะอาด ปลอดภัยจากสาร

ปนเปื้อนในผลผลิตมะม่วง หากมีใบรับรองแหล่งผลิตพีช GAP ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบย้อนกลับมายังแหล่งผลิตได้”

วิธีการดำเนินงาน กระบวนการ ขั้นตอนการดำเนินการทำเกษตรปลอดภัย

นายพิธิ ทองสวัสดิ์ ได้ดำเนินการตามข้อกำหนดทั้ง ๘ ข้อ โดยมีหลักการผลิต GAP ในมุมมองของตนเอง ดังนี้

- ๑) แหล่งน้ำ ควรพักน้ำในสระ หรือขุดบ่อบาดาล น้ำที่ใช้ในการผลิตต้องมาจากแหล่งที่ไม่มี การปนเปื้อน
- ๒) แหล่งพื้นที่ ต้องมีการจัดการดูแลสวนให้สะอาด
- ๓) สารเคมี ควรอยู่ในที่มิดชิด แยกเก็บจากที่อยู่อาศัย
- ๔) ผู้ผลิต “สามารถผลิตเป็น” มีสุขภาพที่ดี มีการจัดการเพื่อให้ได้อาหารปลอดภัย ส่งผลดีต่อ ผู้บริโภค
- ๕) ดิน ไม่มีการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผลผลิต ควรตรวจคุณภาพดินก่อนปลูก
- ๖) การเคลื่อนย้ายผลผลิต หรือการขนส่งผลผลิต อุปกรณ์ที่ใช้เก็บผลผลิต รถที่ใช้ขนส่งต้องสะอาด การทำความสะอาดควรทำในแปลง ไม่ควรทำในที่สาธารณะ
- ๗) มีการจดบันทึกกิจกรรมแปลงอย่างสม่ำเสมอ หรือทุกครั้งที่ลงแปลง

ทั้งนี้ เงื่อนไขการขอใบรับรองแหล่งผลิตพีช GAP นายพิธิ มีข้อเสนอแนะ คือ

- การดำเนินการสมัครเพื่อขอใบรับรอง ควรยื่นขอเป็นรวมกันกลุ่ม (แบบรายเดี่ยว)
- ผลผลิตต้องสะอาด ปลอดภัย มีรูปลักษณ์ที่ดี
- สามารถการันตีผลผลิตที่ไปถึงมือผู้บริโภคได้

นอกจากนายพิธิ ทองสวัสดิ์ จะสามารถผลิตมะม่วงได้มาตรฐาน GAP ผลผลิตมะม่วงจากแปลงนายพิธิ ยังได้รับการรับรองมาตรฐาน FAIRTRADE* ซึ่งเป็นมาตรฐานสากล ทำให้ผลผลิตของสามารถส่งออกไปยังทั่วโลกได้อีกด้วย

ปัจจัยความสำเร็จ

ด้านการทำเกษตรปลอดภัย

ตระหนักและให้ความสำคัญของผลผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม มีความใส่ใจ ผู้บริโภคมากกว่าผลประโยชน์ทางการค้าเพียงอย่างเดียว

“เพราะอาหารที่เราผลิตมันต้องไปทั่วโลก มันจึงต้องสะอาดปลอดภัย และเลี้ยงชาวโลกได้”

นายพิธิ ทองสวัสดิ์

เกษตรกรต้นแบบ ศพก.อำเภอสามร้อยยอด

หมายเหตุ : ตราสัญลักษณ์ FAIRTRADE คิดค้นขึ้นโดยองค์กรอิสระ FAIRTRADE International ใช้เป็นตรารับรอง คุณภาพสินค้าตามมาตรฐาน FAIRTRADE ที่องค์กรกำหนด ซึ่งแบ่งได้เป็นหลักๆ ๓ ด้านได้แก่

๑. มาตรฐานเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น สินค้าจะต้องมาจากการผลิตที่ไม่ทำลายธรรมชาติ สินค้าที่ไม่มีส่วนผสม ของ GMO
 ๒. มาตรฐานเรื่องการค้า เช่น การรักษาราคาตลาด การซื้อขายกันในระยะยาวระหว่างผู้ผลิตและผู้จำหน่าย สินค้า การกำหนดให้พ่อค้าคนกลางต้องช่วยเหลือเกษตรกรเรื่องการเงินก่อนฤดูเก็บเกี่ยว
 ๓. มาตรฐานเรื่องสังคม เช่น การจ้างงานที่เป็นธรรม การห้ามการใช้แรงงานเด็ก การร่วมมือในโครงการเพื่อ สังคมต่างๆ
- สินค้าที่สามารถได้รับตราสัญลักษณ์ FAIRTRADE มีหลากหลาย เช่น สินค้าเกษตร ได้แก่ ผลไม้ เครื่องเทศต่างๆ ดอกไม้ ข้าว น้ำผึ้ง เครื่องดื่ม น้ำตาล ไปจนถึงสินค้าจากผ้าฝ้าย และเฟอร์นิเจอร์ไม้

ด้านการดำเนินงาน ศพก.

- มีการบริหารจัดการที่ดี
- คณะกรรมการกลุ่ม มีความเข้มแข็ง ทำงานเป็นทีม มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ

บนเส้นทางอาชีพเดียวกัน

- มีการประชุมหารือการดำเนินงานร่วมกัน เชื่อมโยงการทำงานกับกลุ่มเครือข่ายจากทุกตำบล
- การบูรณาการทำงานร่วมกันกับผู้นำ ทุกภาคส่วน ประสานการทำงานร่วมกัน

โดยใช้เวทีการประชุมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน การประชุมหมู่บ้าน หรือเวทีอื่นๆ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรม

จากการทำเกษตรปลอดภัย นายพิธิ ทองสวัสดิ์ เป็นเกษตรกรต้นแบบ ด้านการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย ที่เป็นที่รู้จัก และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตรปลอดภัย และการผลิตมะม่วงคุณภาพตามมาตรฐาน GAP เพื่อการส่งออก ให้กับเกษตรกรรายอื่น ผู้สนใจ ภาครัฐ เอกชน นักเรียน/นักศึกษาที่มาเรียนรู้ดูงานพื้นที่ โดย ศพก.อำเภอสามร้อยยอด เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการทำเกษตรปลอดภัย (มะม่วง) ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของสังคม

การขยายผลสู่เกษตรกรอื่นๆ

ขับเคลื่อนขยายผลการทำเกษตรปลอดภัย ผ่านการขับเคลื่อนของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ซึ่งเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร ที่เกษตรกรทั้งในและนอกพื้นที่สามารถเข้ามาเรียนรู้ได้ จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ

ผู้ถอดองค์ความรู้ : นางสาวมยุรีย์ พวงงาม นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

ผู้ร่วมถอดองค์ความรู้ : KM Team (คณะทำงานถอดบทเรียน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์)

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรม

KM Team - สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้ร่วมถอดบทเรียน “เกษตรปลอดภัย”

๑. นางคันสนีย์ เกษตรลีนสมบัติ	หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ
๒. น.ส.มยุรีย์ พวงงาม	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๓. นางพรทิพย์ สุนทรโสภา	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๔. นางสาวกัญญา บัวทอง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๕. น.ส.นันทนา แสนมหาเกษม	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๖. นายสุรศักดิ์ เก่งตรง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๗. น.ส.พนิดา ปงลังกา	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ
๘. น.ส.สุพรทิพย์ กำแน่น	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
๙. น.ส.จิฬารณีย์ สุขกล้า	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
๑๐. นางกษมา เชิงฉลาด แสงเดช	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
๑๑. น.ส.บุษกร ทองสุข	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
๑๒. น.ส.หทัยทิพย์ สามพันพวง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
๑๓. น.ส.กนกวรรณ กฤตานุสาร	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
๑๔. น.ส.ธนันท์ สนสาชา	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ
๑๕. น.ส.ปัทมา เจริญจื้อ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

ผู้ให้ข้อมูล

๑. นายพีธี ทองสวัสดิ์	เกษตรกรต้นแบบ ประธานคณะกรรมการ ศพก.อำเภอสามร้อยยอด
๒. นายสุภาพ ไทยอุดมทรัพย์	คณะกรรมการ ศพก. อำเภอสามร้อยยอด
๓. นายลิขิต วงศ์สังข์	คณะกรรมการ ศพก. อำเภอสามร้อยยอด
๔. นายวิทยา มายืนยง	คณะกรรมการ ศพก. อำเภอสามร้อยยอด

สำนักงานเกษตรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Agricultural of Extension Prachuap Khiri Khan